

Referentieprojecten gedragbewust beleid

Panteia

Twee Panteia symposia Gedragbewust beleid (2014)

Panteia heeft twee symposia over Gedragbewust Beleid georganiseerd in maart en juni 2014. Keynote speaker op de symposia was *prof. dr. Fred van Raaij*, hoogleraar en expert op het gebied van economische psychologie. Naast de centrale inleiding bestond het symposium uit vijf verschillende workshops:

- Gezond leven
- Stimuleren arbeidsparticipatie
- Wmo en zelfredzaamheid
- Financiering en ondernemerschap
- Open workshop

Beide symposia mochten zich verheugen in een enorme belangstelling. Bij het eerste symposium waren 120 deelnemers aanwezig, bij het tweede symposium waren dat 100 deelnemers. Deelnemers waren afkomstig uit de gehele overheid (Rijk, provincies, gemeenten, uitvoeringsorganisatie) en bedrijfsleven.

Onderzoek naar nudges voor werkgevers om medewerkers met een psychische beperking aan te nemen in opdracht van Instituut GAK (2016)

In de eerste fase hebben we interviews met experts uitgevoerd. Daarna hebben we groepsgesprekken met werkgevers gehouden om te achterhalen wat werkgevers ertoe beweegt medewerkers met een psychische beperking aan te nemen. De uitkomsten zijn gepresenteerd op het KWI congres van het ministerie van SZW in 2016.

<https://www.panteia.nl/onderzoeken/publicaties/werkgevers-nudgen-om-collegas-met-karakter-aan-te-nemen/>

Onderzoek naar methoden om orgaandonatie te stimuleren in opdracht van VWS (2015)

In opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft Panteia een onderzoek uitgevoerd naar het maatschappelijk draagvlak en de effectiviteit van drie verschillende registratiesystemen voor orgaandonatie: het toestemmingssysteem (huidige systeem), het actieve donorregistratiesysteem en het systeem van verplichte registratie. Dit rapport is ook openbaar beschikbaar:

<http://panteia.nl/Over-Panteia/projecten-en-publicaties/Overzicht-publicaties/765650141%20Registratiesystemen-voor-orgaandonatie>

Duurzame inzetbaarheid van oudere werknemers op een gedragbewuste manier stimuleren (2014)

De vraag die bij dit onderzoek voor BZK centraal stond was: welke mogelijkheden zijn er om met gedragbewust beleid met name oudere medewerkers na te laten denken en aan te sporen zelf aan de slag te gaan met hun eigen inzetbaarheid, zodat ze tot hun pensioen gezond, vitaal en gemotiveerd aan het werk blijven? Deze kan uitgewerkt worden in de volgende deelvragen:

1. Wat kan de Rijksoverheid van andere sectoren of landen leren als het gaat om het stimuleren van duurzame inzetbaarheid? Welke goede voorbeelden van nudging zijn er op dit terrein?
2. Wat belemmert met name oudere werknemers om zich bezig te houden met duurzame inzetbaarheid en welke aanknopingspunten biedt het antwoord op die vraag voor beleid?
3. Welke (theoretische) aangrijpingspunten bieden de gedragseconomie en sociale-psychologie als het gaat om het stimuleren van duurzame inzetbaarheid?

Het rapport is in 2014 verschenen en is niet openbaar.

Scholing van uitzendkracht (2014)

In opdracht van Stoof, het scholingsfonds van de uitzendbranche, voert Panteia een onderzoek uit naar de behoeften en motieven van uitzendkrachten om scholing te volgen. Hierbij worden allerlei technieken en mechanismen vanuit het Gedragsbewust Beleid toegepast. Op basis van groepsdiscussies worden achterliggende motieven van uitzendkrachten afgeleid. Hierbij wordt de Laddering techniek gebruikt. De motieven gaan zo ver terug, dat een relatie kan worden gelegd naar innerlijke drijfveren van mensen (Maslow piramide). Het rapport is in 2014 verschenen en is niet openbaar.

Actal workshop Gedragsbewust Beleid (2014)

Recent heeft Panteia een workshop gegeven over Gedragsbewust Beleid voor het College en het secretariaat van Actal. Bij de start van de workshop is het Panteia Gedragsbewust Beleid model nader toegelicht en verduidelijkt aan de hand van voorbeelden uit de (beleids)praktijk. Het middagedeelte bestond uit een toepassing van deze gedragsmechanismen op twee vraagstukken die Actal zelf had aangedragen. Door rekening te houden met gedragsbewust beleid van doelgroepen wordt getracht het beleid effectiever te maken, instrumenten in te zetten die bijdragen aan de verhoging van de effectiviteit.

Wat beweegt de fraudeur? In opdracht van het ministerie van SZW (2013)

Per 1 januari 2013 is de Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving van kracht. Deze wet die ook wel bekend staat als de nieuwe Fraudewet, voorziet in zwaardere straffen voor fraude met uitkeringen en overtredingen van arbeidsregels. De wet is onderdeel van een strengere koers die al enige tijd wordt gevoerd onder het motto 'Fraude mag niet lonen'. Panteia interviewde 36 notoire fraudeurs en kwam tot een verrassende conclusie waarbij directe links te leggen zijn naar gedragsbewust beleid. In het kader van dit beleid heeft Panteia in 2010 onderzoek gedaan naar de motieven van mensen om te frauderen met hun uitkering. Het onderzoek met als titel 'Wat beweegt de fraudeur' beschrijft hoe uitkeringsfraude ontstaat, welke omstandigheden daarbij een rol spelen, hoe de betrokken uitkeringsontvangers de onrechtmatige situatie opvatten, en welke aanknopingspunten hieruit zijn af te leiden voor preventie, handhaving en detectie. Het onderzoek is gebaseerd op analyse van dossiers en gesprekken met sociaal rechercheurs. In 2012 heeft dit onderzoek een vervolg gekregen waarbij nader is ingegaan op de groep van notoire fraudeurs. Dit onderzoek is gebaseerd op face-to-face gesprekken met mensen bij wie een substantieel deel van de uitkering moest worden teruggevorderd. In veel gevallen is de fraude min of meer 'toevallig' ontstaan en was de fraudeur zich van geen kwaad bewust. De vraag roept zich dan ook op of strenger straffen wel effectief is. Het onderzoek is openbaar. Dit onderzoek heeft centraal gestaan als casus op beide symposia van Panteia over Gedragsbewust Beleid. Op 19 november 2013 is een uitzending van Nieuwsuur aan dit onderwerp gewijd.

Werkzame mechanismen: Labeling, Loss aversion, Default.

Lees voor gebruik de bijsluiter. Mechanismen achter onbedoelde effecten van beleid van sociale zekerheid en re-integratie (2011)

Beleidsbeoordelingen op sociaaleconomisch terrein doen meestal uitspraken over de effecten die na vier jaar zijn behaald. Niet alle soorten effecten komen bij dit soort evaluaties in beeld, zoals indirecte, onbedoelde en lange-termijn effecten. Inzicht in dit type effecten kan helpen de effectiviteit van beleid te vergroten. Beleidsmakers kunnen deze inzichten gebruiken bij het ontwikkelen van nieuw beleid en het onderbouwen van de verwachte effecten van beleid. Tegen deze achtergrond heeft het ministerie van

Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan Panteia opdracht gegeven om onderzoek te doen naar indirecte, onbedoelde en lange-termijn effecten van beleid op het terrein van sociale zekerheid en re-integratie. Het onderzoek startte met de ontwikkeling van een theoretisch kader waarin de te verwachte effecten op basis van (gedrags)economische, (sociaal)psychologische en sociologische literatuur worden beschreven. Vervolgens voerden de onderzoekers een grootschalig literatuuronderzoek uit waarin de empirische literatuur binnen het theoretisch kader wordt behandeld. Dit onderzoek stond aan de basis van de ontwikkeling van het Panteia Gedragsbewust Beleid model.

<https://www.panteia.nl/onderzoeken/mechanismen-achter-onbedoelde-effecten-van-beleid-van-sociale-zekerheid-en-re-integratie/>

Artikelen in de Basis, tijdschrift voor beleidsonderzoek (2011 – 2014)

In de Basis hebben diverse artikelen over dit onderwerp gestaan geschreven door onderzoekers van Panteia. Ook is er ter gelegenheid van het symposium een special uitgekomen met artikelen over Gedragsbewust beleid. Een selectie van artikelen:

- *Grip op ongewenste effecten van beleid*, in: Basis, Tijdschrift voor Beleidsonderzoek, 1 / 2013. We leven in een tijd waarin we 'meer met minder moeten doen'. Dat vraagt om beleid dat het gedrag van consumenten, burgers en bedrijven in de juiste richting stuurt. Het rationele keuzemodel volstaat dan niet meer als uitgangspunt. Beleidsmakers kunnen de opgedane inzichten uit de gedragseconomie, psychologie en neuroscience niet negeren. 'Grip op ongewenste effecten van beleid – Nieuwe beleidsnavigatiepunten'. Te lezen via: http://publicaties.panteia.nl/basis1_2013/#p=12
- *Afscheid van de Homo Economicus*, in: Basis, Tijdschrift voor Beleidsonderzoek, 1/2012. Aan veel overheidsbeleid ligt een simpele gedachtegang ten grondslag. Soms is die gedachtegang zo simpel dat hij schade toebrengt. Effectief beleid vereist een nieuw mensbeeld, gebaseerd op de laatste wetenschappelijke inzichten. 'Afscheid van de Homo Economicus – De onbedoelde effecten van een simplistisch mensbeeld'. Te lezen via: http://publicaties.panteia.nl/basis1_2012/#/16/
- *Een andere mensbeeld, een andere onderzoeksaanpak? Over non-verbale methoden en sociale simulatie*, in: Basis, Tijdschrift voor Beleidsonderzoek, 2/2011. Markt- en beleidsonderzoek is sinds jaar en dag overwegend gebaseerd op wat individuele personen zeggen. Maar inzichten uit de neurowetenschappen en psychologie geven aanleiding deze aanpak te heroverwegen. Een pleidooi voor een alternatieve aanpak, die meer recht doet aan moderne wetenschappelijke inzichten. 'Een ander mensbeeld, een andere onderzoeksaanpak? – Over non-verbale methoden en sociale simulatie'. Te lezen via: <http://www.basis-online.nl/index.cfm/1,137,549,0,html/Essay>

Artikel in WMO Magazine achtste jaargang, nummer 3, juli 2014:

'Laatste deel van een tweeluik. Nudge: slim duwtje richting participatie?', p. 24 – 28, Henri Faun, Nadine Langerak, Betty Noordhuizen, Judith Zweers, WMO Magazine, nummer 3, juli 2014.